

ונראה שהחמירו לדינא כמחבר הרבה פוסקי זמנינו
- שבה"ל, תשוה"נ ועוד.

סימן ט שו"ע סי' תלח

בדיקת חמץ לפחות מכזית

א. אמנם יש רבים שהצריכו בפירוש לבדוק אף לפחות מכזית - הרדב"ז, ט"ז, חיי"א, גר"ז, חזו"א, וי"א במשנ"ב. אבל מהרמב"ם ושו"ע בכזית בראש קורה שחששו לשמא יפול ויבוא לאכלו לכאורה מפורש דפחות מכן לא חששו. וכ"כ האור לציון.

ב. ויש שהקשו מהמשנ"ב בבצק שבסידיקי עריבה שהחמיר אפילו בפחות מכזית. אבל מקור המשנ"ב הוא במג"א וביאור המחצה"ש דדוקא בבצק חשש מכיון שמתדבקים יחד וכ"מ במג"א ת"ס ס"ק ב' ובפר"ח, ב"ח, גר"א, ערוה"ש ואף במשנ"ב בכמה דוכתי. וכ"נ במאירי מהר"ם חלאווה ועוד. באחרונים מצינן לשאגת אריה, בית מאיר, פני יהושע, דעת תורה, חכם צבי, נהר שלום ומגן האלף ועוד רבים.

סימן י

שו"ע סי' תמב

אחשביה - סבון, שמפו, ספירט, תרופות

א. רמב"ם בהלכות יסוה"ת חמץ שלא כדרך הנאתו מותר. והרמ"א ע"פ ביאור הש"ך מתיר איסוה"נ דרבנן דוקא שלא כדרך אכילתן. והב"ח נסתפק בחמץ דרבנן אפשר עשאו כשל תורה לאכילה אפי' לחושאיב"ס.

ב. ויש שנטו לאיסור מדין אחשביה (שהוא איסור דרבנן) ויש סתירה בשו"מ לענין טרפנטין שיש מחשיבים אותו. והמהר"ם שיק ג"כ במידי דעשוי לריח קאסר מדין אחשביה כיון שעומד לתשמיש ריח ה"ז כאכילה ושתייה דחמץ למאי דמתקנין אותו זה מחשיבו. אבל קשיא עליה מדין שמותר לכתוב בו.

ג. ביאור מחודש בסוגיא ע"פ מחלוקת הרמב"ם וראב"ד באיסור שאור דסוכ"ס הרי נפסל מאכילת כלב דמחלק הביה"ל בין אם נפסל מחמת חימוצו, דאז באיסורו קאי, לבין אם נפסל מחמת דבר אחר. והחזו"א מחלק בין אם יניחו השאור ע"ג העיסה ויזרקנו לבין אם יערבבנו בתוכו ויאכלנו. וצ"ב מ"ש ונתבאר ע"פ ספר המצוות

ב. אבל לענ"ד רוב האחרונים הקלו כטור: הפרישה, מהרלב"ח, ט"ז, פר"ח, הגהות ר"ב פרנקיל, מחצה"ש, גר"ז, ערוה"ש, בנין עולם והכרעת המשנ"ב כוותיה, מגן האלף, שו"ת דברי נחמיה - ובספק תקנה דרבנן שלא מצאנו לו מקור בש"ס לענ"ד המיקל לא הפסיד.

סימן ח

שו"ע סי' תלז

בדין משכיר ושוכר - מקח טעות וריעותא בבדיקה

א. מחלוקת ראשונים ואחרונים בהתנה בפירוש שאינו שוכר אא"כ בדוק, ולא בדק אי מיקרי מקח טעות דהרשב"א, מהר"ם חלאווה ומאירי, פר"ח ומקו"ח ס"ל דהוי מק"ט ופליגי עליהם הריטב"א, רבינו דוד, תוס' הרא"ש, רא"ה ומ"מ ופשטות לשונות הרמב"ן, ר"י מלוניל ורבינו מנוח.

ב. אבל לענ"ד כל הנדון של הראשונים הוא בשכרו לתקופה ארוכה אבל בשכר רק לפסח ה"ז מוכח מתוכו ודעתיה דכולי אינשי שעל מנת כן שכרו וכוונת כו"ע דהתנאי מעכב לכל השכירות דהרי ע"מ כן עזב את ביתו והלך לבית הבראה או מלון. וכן הוכחנו מכמה ראשונים ואחרונים: ר"י מלוניל, אורחות חיים, מאירי, או"ז.

ג. וכ"ז רק בכולי בית לא נבדק, אבל באם מצא חמץ במקום מסוים ויש לתלות בטעם השכחה, שוב אין זה ריעותא בכל הבית וא"צ לחזור ולבדוק וממילא לא שייך מקח טעות בכה"ג.

ד. אגב הערנו דההולך לבית מלון צריך לבדוק אבל ודאי בלי ברכה, דכיון שהדרך לכבדו היטב שוב אינו בגדר של מקום שמוחזק שמכניסים בו חמץ.

ה. והנשאר בבית מלון באור לי"ד וכדעתו לעזוב בי"ד ביום נלענ"ד שא"צ לבדוק והבאנו כמה וכמה סימוכים לפסק.

סימן י"א שו"ע סי' תמה

מקום שריפת חמץ וזמנו

א. מחלוקת ראשונים בחמץ שלו שאינו ברשותו שלרמב"ן, רבינו דוד, מהר"ם חלאווה, ר"ן, ומאירי פטור מביעור זה שאינו שלו וזה שאינו ברשותו אבל רש"י ותוס' ודעימיה מחייבים וכ"פ המשנ"ב בסי' תל"ז ס"ק ו'.

ב. יש עוד מחלוקת אחרונים אם שריפת חמץ וביעורו זהו מצוה חיובית או קיומית ונפ"מ במי שאין לו באם יש ענין או חיוב לקנות חמץ בכדי לבערו וכס"ל למקור חיים סי' תל"א ואף אם הוציא מרשותו ג"כ יהא חיוב לבערו מהעולם דזהו דין בחפצא וכ"פ הגר"ח משא"כ למהר"ק כל שכלה חמצו ואין לו ברשותו פטור וזהו דין בגברא.

אבל לגר"ח קשה ממה שהיו אומרים כל חמירא מיד לאחר שזרקו החמץ לאש עוד לפני שנשרף. וקשה עליה מהרמ"א בסי' תל"ד ס"ב דמפורש אין לבטל החמץ אלא לאחר ששרפו. ואמנם היעב"ץ משיג עליה דהא אין מקום לשריפה קודם זמן איסורו (דלא חייש לר"י אליבא דרש"י) ורבים הקשו על היעב"ץ ואוקמו לדברי הרמ"א וממילא לענ"ד פשוט דאין לומר כל חמירא אלא לאחר שחרכו כולו קודם זמן איסורו.

ג. ונפ"מ שצריך לפורר החמץ קודם זריקתו לאש בכדי שכולו יישרף יפה יפה, וכן אין להשאיר כמות מרובה של חמץ לשריפתו. וכן נפ"מ שלא ישפכו על כולו נפט או כל דבר הפוסלו מאכילת כלב דשוב אין מקיים מצוותו בשריפתו.

ד. ברם לענ"ד המצוה מתקיימת בכזית האחרון וממילא אפשר לזרוק את רוב חמצו לפח אשפה ולהפקירו לפני שריפת החמץ הנותר.

ה. עוד מצאתי להעיר שיש רבים המחמירים להפקיר חלקם בפח האשפה מחמת החמץ שזורקים שכנים בתוכו בפסת, ולענ"ד מוכח מתוכו שאין פיו וליבו שווים ואין הפקרו הפקר (דבמקום המוכח ה"ז מבטל הפקירו) וה"ז חוכא ואטלולא, אבל באמת א"צ דמכיון שאין דרך רובא דרובא דאינשי מלאכול אוכל הנזרק לפחי אשפה שוב הרי

דאיסור תורה הוא "לחם" שהוא "אוכל" אבל כל שמופקע מהותו מתורת לחם ואוכל לא איכפת לן שמפיק ממנו תועלת, ופקע שם חמץ ממנו. וזהו פשט הרמב"ם דאיסור שאור ואיסור חמץ אחד הוא. ונפ"מ בשאור שיזרקנו לאחר שיחמץ אחרים דמותר מה"ת וכ"פ החזו"א, או"ש, נובי"ת, אחיעזר, חזון נחום ודברי מלכיאל.

ד. וכ"נ לבאר לאיסור אחשביה - דבעינן דוקא אחשביה לאכילה, דדוקא דבר דשייך שם אוכל עליה ואיהו מחשיבו לכך הוא דשייך אחשביה. ולכן בנעשה לאפר לגמרי לא מהני אחשביה, דהרי במציאות פקע שם חמץ מיניה כ"כ רבינו מנוח. וכ"כ החזו"א לענין פת שעיפשה (אך קשיא עליה מהרא"ש ותה"ד דפת שעיפשה עדיין שייך אחשביה עליה. ואמנם השאג"א ס"ל דאחשביה לרפואה נמי שם אחשביה עליה ונו"נ אם דעת הגר"ז כן).

ה. ויעוין ביד אברהם יו"ד פ"ד סי"ז, כת"ס או"ח קי"א, נובי"ק יו"ד ל"ה שכולהו ס"ל דאחשביה לרפואה לאו שמה אחשביה. וכ"כ החבלים בנעימים ח"ה ס"ד, חזו"א, אג"מ, הגרשז"א וצי"א.

ו. דבר שבמצב שהוא הריהו פגום ואפשר לתקנו, אמנם הדברי מלכיאל ח"ד סכ"ב קאסר אבל לענ"ד אם אין דרך בנ"א לתקנו בהיתרו קאי, וכ"נ באם אפשר לתקנו אבל אין בכוונתו לכך ואין דרך רוב בנ"א לעשות כן ג"כ בהיתרו קאי, ואף בדברי מלכיאל בח"ה סי' רל"ו משמע להיתירא. וכ"פ החזו"א בסי' קט"ז ס"ק ח' וכן החזון נחום בח"א סמ"ו ונפ"מ ברוב תרופות שהחמץ הינו המדבק לתרופה.

ז. והעולה מכל הנ"ל כמילתא דפשיטא לענין חותמת שעל הביצים שאין בזה שום חשש של אחשביה.

ח. ולאחרית דבר אחשביה בסבונים וכדומה דהן סיכה כשתיה מדרבנן והן אחשביה דרבנן ואחשביה דחמץ ל"ש כאן וזה אומר דרשני על כל המחמירים וכן הקלו האג"מ, הגרשז"א וצ"ל, חזו"א ועוד.